Тема:

Иярчен ия җөмләләр

сәламәт

ы=ә

,,

,

,

,,

сәламәтлек

О=Ә Ә=Е

,

,,

,,

л

,

сәламәтләнү

Ы=

ә

,

И=А

,,,

Ч=Т

,

ЛӘНҮ

Сәламәт

Сәламәтлек

Сәламәтләнү

Сәламәт- (здоровый)-

исән;

исән-сау;

таза;

имин;

сау;

сау-сәламәт;

сихәт;

исән-имин

Сәламәтлек-(здоровье, состояние здоровья)-

саулык; исәнлек;

сау-сәламәтлек; тазалык;

сихәтлек; исән-иминлек

Сәламәтләнү-(выздоравливать, вылечиваться, поправляться)-

савыгу;
сихәтләнү;
төзәлү;
хәл керү;
тернәкләнү;
авырудан котылу

терелү;
тазару;
аякка басу;
хәлләнү;
арулану;

Җөмләләр төзү

Саулык- кешенең иң зур байлыгы ул.

Озак һәм бәхетле яшисе килсә, һәр кеше үзенең сихәтлеге турында кайгыртырга тиеш.

Меңләгән,миллионлаган кешеләр спортны яраталар, чөнки ул сәламәтлекне сакларга ярдәм итә.

Казанда тиздән бөтендөнья яшьләр универсиадасы үткәреләчәк, шуңа күрә бу мөмкинлекләр аеруча әһәмияткә ия.

Казанда быел бер-бер артлы төрле спорт чаралары уздырыла.

Шунысы уңайлы: спорт түгәрәкләре мәктәптә эшләп тора.

Ялгызак мөнәсәбәтле сүз **шунысы**

Аналитик

[...шунысы]: (...).

Хәл ителде: ул иртәгә тренировкага бара.

Күренеп үк тора:”Рубин” футбол командасы җиңәчәк.

Көттерү интонациясе

Аналитик […]:(…).

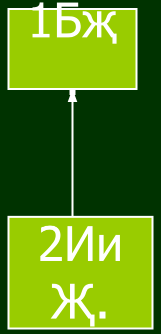

Кем күнегүләрне тырышып өйрәнә, шул җиңә.
Кайсы спорт төре охшаса,шунысы белән шөгыльләнергә кирәк.

Парлы мөнәсәбәтле сүз ***кем-шул***
Парлы мөнәсәбәтле сүз ***кайсы-шунысы***

Аналитик (кем-шул),
(кайсы-шунысы)

2Бж.

1Ии Ж.

Күренә ки, спорт ярышлары киеренке үтәчәк.

Ияртүче теркәгеч ***ки***

Аналитик
[ки],(…)

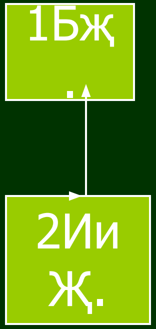

Мисаллар	Иярчен җөмләне баш җөмләгә бәйләүче чара	Җөмлә төзелеше
Шунысы уңайлы: спорт түгәрәкләре мәктәптә эшләп тора.	Ялгызак мөнәсәбәтле сүз шунысы	Аналитик
Хәл ителде: ул иртәгә тренировкага бара. Күренеп үк тора:”Рубин” футбол командасы җиңәчәк.	Көттерү интонациясе	Аналитик
Кем күнегүләрне тырышып өйрәнә,шул җиңә. Кайсы спорт төре охшаса, шунысы белән шөгыльләнергә кирәк.	Парлы мөнәсәбәтле сүз кем-шул Парлы мөнәсәбәтле сүз кайсы-шунысы	Аналитик
Күренә ки, спорт ярышлары киеренке үтәчәк.	Ияртүче теркәгеч ки	Аналитик

Нәтиҗә:

Ия җөмләнең килү урыны	Соравы	Төре	Схемалары
		аналитик	
Баш җөмлә нең иясе урынында килә.(выступают в роли подлежащего гл. пред-ия	Кем? Кто? Нәрсә? Что?	Көттерү паузасы, мөнәсәбәтле сүз, ки теркәгече (интон-ное предупреждение, относ. сл.союз ки)	[ ], баш җөмләне белдерә. ( ), иярчен җөмләне белдерә.

Нокталар урынына иярчен ия җөмләләр куеп дәфтәрләргә язарга.

1. *...., шул беренче урынны ала.*
2. *Күренеп тора: .... .*
3. *..., шулар ярышта җиңеп чыктылар.*

Җөмләләрнең схемаларын төзергә.

1. ***Кем тырышып әзерләнә, шул ярышта җиңеп чыгар .***
2. ***Сизәм ки,син җиңәрсең .***
3. ***Күренеп тора : “Рубин” командасы җиңәчәк .***

Өй эше:

1. “Мин спорт белән кызыксынам” инша язарга;

2. кагыйдә өйрәнергә.

тест

- 1. Кушма җөмлә төрләре:
- а) гади җөмлә;
- ә) тезмә кушма җөмлә;
- б) иярченле кушма җөмлә;
- в) белмим .
- 2. Тезмә кушма җөмлә төрләре:
- а) теркәгечле кушма җөмлә;
- ә) иярченле кушма җөмлә;
- б) кушма җөмлә;
- в) теркәгечсез кушма җөмлә.
- 3. Аналитик бәйләүче чаралар:-
- а) парлы һәм ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр;
- ә) кушымчалар;
- б) аныклау һәм күтәрү интонациясе;
- в) ияртүче теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр.

- 4. Төзелеше буенча иярчен җөмләләрнең нинди төрләре бар?
- а) теркәгечле тезмә кушма;
- ә) синтетик;
- б) аналитик һәм синтетик;
- в) бүлүче теркәгечләр ярдәмендә бәйләнгән.
- 5. Рус телендә иярченле кушма җөмләләр бармы, алар ничек аталалар?
- а) сложносочиненные предложения;
- ә) простые, распространенные предложения;
- б) сложноподчиненные предложения;
- в) придаточные предложения.

- 6. Төзелеше ягыннан иярченле кушма җөмлә төрләренең кайсысы рус телендә юк?
- а) синтетик кушма җөмлә;
- ә) аналитик кушма җөмлә;
- б) аналитик һәм синтетик иярчен җөмлә.
- 7. Синтетик бәйләүче чаралар:
- а) кушымчалар;
- ә) парлы мөнәсәбәтле сүзләр;
- б) янәшә килү;
- в) бәйлекләр һәм бәйлек сүзләр.

- 8. **Интонация бәйләүче чара булса, беренче җөмлә; *ки* теркәгече кергән җөмлә һәрвакыт беренче урында килә һәм**
- а) иярчен җөмлә;
- ә) баш җөмлә **була**.
- **9. Җөмләнең төрен билгелә.**
- ***Кемнәр тырышып әзерләнделәр, шулар ярышта җиңеп чыктылар.***
- а) гади җөмлә;
- ә) теркәгечле тезмә кушма җөмлә;
- б) иярченле кушма җөмлә;
- в) теркәгечсез тезмә кушма җөмлә.

Җаваплар

- 1. ә, б
- 2. а, в
- 3. а, б, в
- 4. б
- 5. б
- 6. а
- 7. а, б, в
- 8. ә
- 9. б

Укучылар, булдырдыгыз!!!

Кәефләрегез ничек?
Сәламәт булыгыз!